

Η ιδιαίτερη νομική αντιμετώπιση των πνευματικών δημιουργημάτων σε σχέση με τα υλικά αγαθά

*Χάρης Ε. Αποστολόπουλος**

Το ελληνικό δίκαιο χαρακτηρίζεται από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, ήτοι τα μέρη μιας σύμβασης είναι ελεύθερα να καταρτίσουν τη συμφωνία που επιθυμούν. Το πνευματικό δημιούργημα ως άυλο αγαθό χαρακτηρίζεται από ηθικές και περιουσιακές εξουσίες του δημιουργού και διαφέρει ως εκ τούτου από τα υλικά πράγματα. Η επιλογή του νομοθέτη είναι να ενισχύσει την ασθενή διαπραγματευτική θέση του δημιουργού έναντι αυτού που εκμεταλλεύεται το έργο και, για τον λόγο αυτό, εισάγει διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, οι οποίες λειτουργούν προς όφελος του δημιουργού, ακόμα και εις βάρος της συμβατικής ελευθερίας. Για παράδειγμα, κάθε σύμβαση μεταβίβασης ή παραχώρησης άδειας χρήσης ή εκμετάλλευσης του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας διέπεται από ορισμένες αρχές, οι οποίες περιέχονται στα άρθρα 13, 14 και 15 ν. 2121/1993 και είναι αναγκαστικού δικαίου.

πρωτοτυπία – θεωρία της στατιστικής μοναδικότητας – κεντρική ιδέα – έγγραφος τύπος – σύμβαση μεταβίβασης δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας – μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος – αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης – ελάχιστη αμοιβή εκ του νόμου – απαγόρευση περαιτέρω μεταβίβασης – εξουσία διατήρησης της ακεραιότητας του έργου

I. Η ιδιαιτερότητα των συμβάσεων περί πνευματικών δημιουργιών

Το ελληνικό δίκαιο χαρακτηρίζεται από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361), ήτοι τα μέρη μιας σύμβασης είναι ελεύθερα να καταρτίσουν τη συμφωνία που επιθυμούν. Το πνευματικό δημιούργημα ως άυλο αγαθό χαρακτηρίζεται από ηθικές και περιουσιακές εξουσίες του δημιουργού και διαφέρει ως εκ τούτου από τα υλικά πράγματα. Η επιλογή του νομοθέτη είναι να ενισχύσει την ασθενή διαπραγματευτική θέση του δημιουργού έναντι αυτού που εκμεταλλεύεται το έργο και, για τον λόγο αυτό, εισάγει διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, οι οποίες λειτουργούν προς όφελος του δημιουργού, ακόμα και εις βάρος της συμβατικής ελευθερίας. Για παράδειγμα, κάθε σύμβαση μεταβίβασης ή παραχώρησης άδειας χρήσης ή εκμετάλλευσης του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας διέπεται από ορισμένες αρχές, οι οποίες περιέχονται στα άρθρα 13, 14 και 15 ν. 2121/1993 και είναι αναγκαστικού δικαίου.

II. Αντικείμενο προστασίας ν. 2121/1993 και η έννοια της πρωτοτυπίας

Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύει κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή, ανεξάρτητα δηλαδή από τον τρόπο και τα μέσα δημιουργίας του έργου (άρθρο 2 ν. 2121/1993). Ενδεικτικά, ο νόμος στο άρθρο 2 απαριθμεί μια λίστα από ορισμένα έργα, όπως τα έργα ζωγραφικής και γλυπτικής, τα θεατρικά έργα, τις χορογραφίες, τις παντομίμες, τις μουσικές συνθέσεις, τις εικονογραφήσεις, τους χάρτες, τα οπτικοακουστικά έργα, τα έργα των εικαστικών τεχνών, τα αρχιτεκτονικά έργα, τις φωτογραφίες, τα έργα εφαρμοσμένων τεχνών που προορίζονται για βιομηχανική παραγωγή, τα τρισδιάστατα έργα.

Αν ένα έργο δεν εμπίπτει σε καμία από τις κατηγορίες των έργων, που ενδεικτικά απαριθμούνται, προστατεύεται από την πνευματική ιδιοκτησία, εφόσον ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της γενικής ρήτηρας του άρθρου 2 ν. 2121/1993¹. Για να γίνει αυτό, πρέπει να συντρέχουν οι όροι

* Δ.Ν., LL.M, Δικηγόρος

¹. Γ. ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ, Πνευματική Ιδιοκτησία, σ. 127.

προστασίας του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας και το έργο να είναι πρωτότυπο, σύμφωνα με το κριτήριο της στατιστικής μοναδικότητας.

Κριτήριο, προκειμένου να κριθεί αν μια δημιουργία προστατεύεται από τον νόμο για την πνευματική ιδιοκτησία, είναι η πρωτοτυπία του². Η ελληνική νομολογία υιοθετεί τη θεωρία της στατιστικής μοναδικότητας, σύμφωνα με την οποία ένα έργο είναι πρωτότυπο, όταν κάτω από τις ίδιες συνθήκες και με τους ίδιους στόχους, κανένας άλλος δημιουργός κατά λογική πιθανολόγηση δεν θα δημιουργούσε όμοιο έργο και όταν το έργο παρουσιάζει κάποιο ελάχιστο όριο δημιουργικού ύψους, δηλαδή κάποια απόσταση από τα ήδη γνωστά και αυτονόητα³. Η θεωρία της στατιστικής μοναδικότητας προϋποθέτει σύγκριση με το υπάρχον και απαιτεί να υπάρχει μια απόσταση από το καθημερινό και κοινό⁴.

III. Προστατεύεται η κεντρική ιδέα από τον ν. 2121/1993;

A. Η έννοια της κεντρικής ιδέας

Η κεντρική ιδέα δεν έχει περιεχόμενο, αλλά αποτελεί το σύνολο των εξωτερικών χαρακτηριστικών ενός έργου. Άρα, η κεντρική ιδέα ως πλαίσιο είναι εκείνη που διαπλάθει και χαρακτηρίζει ένα έργο με ομοιόμορφα χαρακτηριστικά. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον το ισχύον δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας (ν. 2121/1993) προστατεύει τέτοιες κεντρικές ιδέες. Επειδή μάλιστα το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχει στον δημιουργό εκτός από την εξουσία αναπαραγωγής (άρθρο 3 παρ. 1, εδάφιο α' ν. 2121/1993) και την εξουσία προσαρμογής (άρθρο 3 παρ. 1, εδάφιο γ'), ουδείς τρίτος δεν θα μπορεί να τροποποιήσει, προσαρμόσει ή εξελίξει αυτήν την «κεντρική ιδέα».

B. Αποκλεισμός της ιδέας, της τεχνοτροπίας, της μεθόδου δημιουργίας ενός έργου από την προστασία του νόμου

Η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει την ιδέα που εμπεριέχεται σε ένα έργο, τη μέθοδο δημιουργίας του, την τεχνοτροπία του, παρά μόνο τη συγκεκριμένη μορφή της⁵. Έτσι, αποκλείονται από την προστασία ως «ιδέες», με την έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας, η τεχνοτροπία, η μέθοδος εργασίας ή δημιουργίας ενός έργου⁶, οι γενικοί αλγόριθμοι προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών⁷, οι οικονομικές και επιχειρηματικές μέθοδοι⁸. Αν λοιπόν η κεντρική ιδέα θεωρηθεί ως το σύνολο των στοιχείων που απαρτίζουν ένα έργο σε μια ενότητα και συγχρόνως ως τεχνοτροπία, δεν εμπίπτει καν στην έννοια του έργου του ν. 2121/1993. Αλλιώς θα μπορούσε κανείς να μονοπωλήσει τις οδηγίες μαγειρικής, ένα παιχνίδι, διαφημιστικές ιδέες, συστήματα παραγωγής ή διανομής προϊόντων ή υπηρεσιών.

Η προστασία του ν. 2121/1993 δεν επεκτείνεται σε ιδέες ή πληροφορίες, που εμπεριέχονται στο συγκεκριμένο έργο, αλλά μόνο στη συγκεκριμένη παρουσίασή τους (μορφή) από τον δημιουργό. Το δίδυμο αυτό «ιδέας και μορφής» αφήνει ελεύθερη την πρόσβαση τρίτου στις πληροφορίες,

² Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Πνευματική Ιδιοκτησία, σ. 76.

³ ΑΠ 267/1995, ΝοΒ 1995, σ. 893, ΕφΑθ 7909/2002, ΕλλΔνη 2004, σ. 239, Εφ Αθ 3252/2002, ΧρΙΔ 2003, σ. 465, ΕφΑθ 8153/1999, ΕΕμπΔ 2000, σ. 171, ΕφΑθ 5138/200, ΔΕΕ 2002, σ. 60, ΠΠρΑθ 5235/1992, ΕΕμπΔ 1992, σ. 676.

⁴ ΑΠ 113/1989, ΝοΒ 1989, σ. 1087, ΜΠρΑθ 5538/1986, Αρμ. 1988, σ. 488, ΜΠρΑθ 3445/2002, ΝοΒ 2002, σ. 2033, ΜΠρΑθ 17390/1999, ΕΕμπΔ 1999, σ. 593.

⁵ Γ. ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ, Πνευματική Ιδιοκτησία, σ. 113 επ., Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Πνευματική ιδιοκτησία, αρ. 138 επ. Δ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, σ. 20 επ., Λ. ΚΟΤΣΙΡΗΣ, Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, σ. 54 επ.

⁶ Γ. ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ, Πνευματική ιδιοκτησία, σ. 113 επ., Λ. ΚΟΤΣΙΡΗΣ, Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, σ. 56, Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Πνευματική ιδιοκτησία, αρ.138 επ.

⁷ Γ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Λογισμικό προστασία και συμβάσεις, 1989, Ι 33, 53, 80.

⁸ ΠΠρΑθ 21781/1964, ΝοΒ 1965, σ. 259, ΜΠρΑθ 634/1978, ΕΕμπΔ 1979, σ. 486.

που περιέχονται σε ένα έργο, ώστε να κυκλοφορούν ελεύθερα, ενώ επιφυλάσσει στον δημιουργό το απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα να εκμεταλλευθεί τη συγκεκριμένη μορφή, με την οποία έχει εκφραστεί η πληροφορία αυτή.

Ο περιορισμός της προστασίας ανάγεται στο αίτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιδεών, στην ενίσχυση της επιστημονικής και πολιτιστικής δραστηριότητας, έρευνας και προόδου, αλλά και στο ατομικό δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης, το οποίο θέτει όρια στη μονοπώληση των ιδεών⁹. Ως εκ τούτου, μέθοδοι, διαδικασίες ή «κεντρικές ιδέες» δημιουργίας πρέπει να είναι ελεύθερες προς το συμφέρον της ολότητας. Στο πλαίσιο αυτό, η προστασία του ν. 2121/1993, που παρέχεται σε επιστημονικές εργασίες, δεν καλύπτει το περιεχόμενό τους αυτό καθαυτό, αλλά μόνο τη συγκεκριμένη μορφή έκφρασής τους. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι δημιουργός δεν θεωρείται εκείνος που παρέχει την κεντρική ιδέα ενός έργου, αλλά μόνον εκείνος που την υλοποιεί με τη συγκεκριμένη μορφή σε ένα φιλμ, άρθρο, μελέτη κ.λπ.¹⁰.

IV. Η επιβολή εγγράφου τύπου των συμβάσεων

Το άρθρο 14 του ν. 2121/1993, αποκλίνοντας από την αρχή του ατύπου των δικαιπραξιών (ΑΚ 158), επιβάλλει τον έγγραφο τύπο σε όσες «δικαιοπραξίες αφορούν τη μεταβίβαση εξουσιών από το περιουσιακό δικαίωμα, την ανάθεση ή την άδεια εκμετάλλευσης και την άσκηση του ηθικού δικαιώματος». Η υποχρέωση τήρησης εγγράφου τύπου καταλαμβάνει ολόκληρη τη δικαιοπραξία, καθώς και πρόσθετες ή τροποποιητικές συμβάσεις ή προσύμφωνα. Έγγραφος τύπος απαιτείται και για την απαιτούμενη από το άρθρο 13 παρ. 6 ν. 2121/1993 συναίνεση του δημιουργού για περαιτέρω μεταβίβαση¹¹.

Σκοπός του νομοθέτη είναι η προστασία του δημιουργού, επειδή είχε διαπιστωθεί ότι η αβεβαιότητα ως προς την κατάρτιση της σύμβασης λειτουργούσε εις βάρος των δημιουργών¹². Αν ο δημιουργός επιτύχει, παρά την έλλειψη εγγράφου, να αποδείξει την κατάρτιση και το περιεχόμενο της σύμβασης, η σύμβαση είναι νομικά ισχυρή¹³. Ο έγγραφος τύπος, συνεπώς, είναι συστατικός, διότι η έλλειψή του συνεπάγεται σχετική ακυρότητα, την οποία μπορεί να επικαλεσθεί μόνο ο δημιουργός σύμφωνα με το άρθρο 14, εδάφιο β' ν. 2121/1993.

V. Οι αρχές εκμετάλλευσης των πνευματικών δημιουργιών

Το άρθρο 15 ν. 2121/1993 καθορίζει τις γενικές αρχές που ισχύουν σε κάθε σύμβαση μεταβίβασης δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας. Η παρ. 1 εισάγει την αρχή του μερισμού των περιουσιακών εξουσιών, η οποία προβλέπει ότι η μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος και οι συμβάσεις αξιοποίησής του μπορούν να περιορισθούν από την άποψη των εξουσιών, του σκοπού και της τοπικής ή χρονικής έκτασης ή των μέσων της εκμετάλλευσης. Μπορεί, συνεπώς, για παράδειγμα, ο συγγραφέας να μεταβιβάσει το δικαίωμα έντυπης έκδοσης στον αντισυμβαλλόμενο είτε πλήρως (μεταβίβαση) είτε στο πλαίσιο αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης και να κρατήσει για τον εαυτόν του ή να μεταβιβάσει σε τρίτον το δικαίωμα ηλεκτρονικής εκμετάλλευσης. Επίσης, μπορεί, για παράδειγμα, ο συγγραφέας να μεταβιβάσει το

⁹ Γ. ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ, Πνευματική ιδιοκτησία, σ. 113 επ., Λ. ΚΟΤΣΙΡΗΣ, Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, σ. 52, Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Πνευματική ιδιοκτησία, αρ. 138 επ., Δ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, σ. 20 επ.

¹⁰ Εφαθ 8138/2000, ΔΕΕ 2001, σ. 62, Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Πνευματική ιδιοκτησία, αρ. 231.

¹¹ Λ. ΚΟΤΣΙΡΗΣ, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, αρ. 298, Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Πνευματική Ιδιοκτησία, αρ. 533.

¹² Γ. ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ, Πνευματική Ιδιοκτησία, σ. 318.

¹³ Ibid, σ. 318 επ.

δικαίωμά του στον εκδότη μόνο για την έντυπη έκδοση και να διατηρήσει το δικαίωμα για δημιουργία κινηματογραφικού έργου με βάση το δικό του έργο.

Ο νομοθέτης εισήγαγε επίσης τον ερμηνευτικό κανόνα του σκοπού της μεταβίβασης¹⁴ στο άρθρο 15 παρ. 4 ν. 2121/1993, το οποίο προβλέπει ότι «*αν δεν καθορίζεται η έκταση και τα μέσα εκμετάλλευσης, για τα οποία γίνεται η μεταβίβαση ή συμφωνείται η εκμετάλλευση ή η άδεια εκμετάλλευσης, θεωρείται ότι αυτές αφορούν την έκταση και τα μέσα, που είναι αναγκαία για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης ή της άδειας*». Πρόθεση του νομοθέτη είναι να παραμένουν στην έννομη σφαίρα του δημιουργού όσο το δυνατόν περισσότερες εξουσίες από την πνευματική ιδιοκτησία¹⁵. Ο συμβατικός σκοπός καθορίζει την έκταση της μεταβίβασης σύμφωνα με την καλή πίστη, λαμβανομένων υπόψη των συναλλακτικών ηθών (άρθρων 173, 200 ΑΚ). Κατά συνέπεια, όσες εξουσίες δεν μεταβιβάζονται ρητά και δεν είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του συμβατικού σκοπού εξακολουθούν να παραμένουν στον δημιουργό. Αν, για παράδειγμα, είναι σαφές από τη σύμβαση ότι τα μέρη απέβλεπαν σε μια σύμβαση έντυπης έκδοσης, ο συγγραφέας δεν έχει μεταβιβάσει και το δικαίωμα της ηλεκτρονικής χρήσης του κειμένου του¹⁶. Η όσο το δυνατόν σαφής ρύθμιση επιτυγχάνεται είτε με λεπτομερή απαρίθμηση των μεταβιβαζόμενων εξουσιών ή με συγκεκριμένη περιγραφή του συμβατικού σκοπού¹⁷.

VI. Η ελάχιστη αμοιβή εκ του νόμου

Ο ν. 2121/1993, προς διαφύλαξη των συμφερόντων των δημιουργών, καθιερώνει σύστημα υπολογισμού της αμοιβής τους. Το άρθρο 32 ν. 2121/1993 προβλέπει ότι η αμοιβή για κάθε σύμβαση μεταβίβασης περιουσιακού δικαιώματος ή παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συμφωνείται υποχρεωτικά σε ορισμένο ποσοστό. Πρόκειται και αυτή για διάταξη αναγκαστικού δικαίου (άρθρο 32 σε συνδυασμό με άρθρο 39 ν. 2121/1993). Η παράβαση του κανόνα της ποσοστιαίας αμοιβής συνεπάγεται μερική ακυρότητα της σύμβασης, την οποία μόνο ο δημιουργός μπορεί να επικαλεσθεί (άρθρο 39 ν. 2121/1993). Ως βάση υπολογισμού της αμοιβής ο νομοθέτης θέτει όλα ανεξαιρέτως τα ακαθάριστα έσοδα ή τα έξοδα, που πραγματοποιούνται από τη δραστηριότητα του αντισυμβαλλόμενου και προέρχονται από την εκμετάλλευση του έργου (άρθρο 32 παρ. 1, εδάφιο β' ν. 2121/1993).

Γενικότερα, βέβαια, το ύψος του ποσοστού εναπόκειται στην ελεύθερη βούληση των μερών (άρθρο 32 παρ. 1, εδάφιο α' ν. 2121/1993). Ειδικά, όμως, ως προς την εκδοτική σύμβαση, ο νόμος έχει θεσπίσει ειδικές ρυθμίσεις, όπου καθορίζονται τα κατώτερα όρια της ποσοστιαίας αμοιβής. Πλέον, συγκεκριμένα, το άρθρο 33 ν. 2121/1993 προβλέπει ότι η ποσοστιαία αμοιβή υπολογίζεται με βάση τη λιανική τιμή πώλησης όλων των πωλούμενων αντιτύπων. Μετά δε την πώληση των χιλίων πρώτων αντιτύπων, το ποσοστό δεν μπορεί να είναι κατώτερο του 10% επί της τιμής λιανικής πώλησης όλων των πωλούμενων αντικειμένων. Η διάταξη αυτή είναι αναγκαστικού δικαίου, καθώς αντίθετη συμφωνία είναι άκυρη και την ακυρότητα αυτή μπορεί να επικαλεστεί μόνο ο δημιουργός κατά το άρθρο 39 ν. 2121/1993.

VII. Η απαγόρευση της περαιτέρω μεταβίβασης

Το άρθρο 13 παρ. 6 ν. 2121/1993 προβλέπει ότι «*τα δικαιώματα εκείνου που αναλαμβάνει την εκμετάλλευση ή που αποκτά τη δυνατότητα της εκμετάλλευσης δεν μπορούν να μεταβιβαστούν μεταξύ ζώντων χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού*». Η διάταξη αυτή αναφέρεται στο

¹⁴. Λ. ΚΟΤΣΙΡΗΣ, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, σ. 198.

¹⁵. ΕφΑθ 143/2004, ΔΕΕ 2004, σ. 415.

¹⁶. ΕφΑθ 7545/1982, ΕΕμπΔ 1983, σ. 165, ΕφΑθ 143/2004, ΔΕΕ 2004, σ. 415, ΕφΑθ 8532/2006, ΔΕΕ 2007, σ. 924.

¹⁷. Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ, Πνευματική Ιδιοκτησία, αρ. 505.

αποκλειστικό εκδοτικό δικαίωμα που αποκτά ο εκδότης ενόψει της συγκεκριμένης έκδοσης και θέτει την περαιτέρω μεταβίβαση υπό τον έλεγχο του δημιουργού. Πρόκειται για αναγκαστικού δικαίου διάταξη, η οποία αντικατοπτρίζει την προστασία τόσο της προσωπικότητας του δημιουργού και του ηθικού δικαιώματός του όσο και των περιουσιακών εξουσιών του. Η μεταβίβαση χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού είναι άκυρη, επειδή γίνεται κατά παράβαση του νόμου¹⁸.

VIII. Μεταβιβασθείσες περιουσιακές εξουσίες

Το άρθρο 17 ν. 2121/93 αποδίδει τον κανόνα ότι η μεταβίβαση της κυριότητας του υλικού φορέα, στον οποίο έχει ενσωματωθεί το έργο, δεν επιφέρει και μεταβίβαση του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας ούτε παρέχει στο νέο κύριο δικαίωμα εκμετάλλευσης του έργου, δικαίωμα εκμίσθωσης και δανεισμού του, εκτός αν το αντίθετο έχει ήδη συμφωνηθεί εγγράφως με τον αρχικό δικαιούχο του περιουσιακού δικαιώματος¹⁹. Έτσι, για παράδειγμα, η παράδοση του χειρογράφου στον εκδότη δεν του μεταβιβάζει και το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή το δικαίωμα αναπαραγωγής.

Ο δημιουργός μπορεί κατά τα ανωτέρω να μερίσει τις περιουσιακές εξουσίες, που του παρέχει το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας κατά περιεχόμενο, τόπο, τρόπο και διάρκεια εκμετάλλευσης (άρθρο 15 παρ. 1 ν. 2121/1993). Σύμφωνα δε με το άρθρο 16 παρ. 4 ν. 2121/1993, *«Αν δεν καθορίζεται η έκταση και τα μέσα εκμετάλλευσης, για τα οποία γίνεται η μεταβίβαση ή συμφωνείται η εκμετάλλευση ή η άδεια εκμετάλλευσης, θεωρείται ότι αυτές αφορούν την έκταση και τα μέσα, που είναι αναγκαία για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης ή της άδειας»*. Περιουσιακές εξουσίες, οι οποίες δεν έχουν ρητά μεταβιβασθεί και δεν είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση του συμβατικού σκοπού, εξακολουθούν να παραμένουν στον δημιουργό²⁰.

IX. Ηθικό δικαίωμα προστασίας της ακεραιότητας

Βασική έκφανση του ηθικού δικαιώματος αποτελεί η εξουσία του δημιουργού να περιφρουρεί την ακεραιότητα του έργου του (βλ. άρθρο 1 παρ. 1, άρθρο 4 παρ. 3 ν. 2121/93). Ο δημιουργός έχει την εξουσία *«απαγόρευσης κάθε παραμόρφωσης, περικοπής ή άλλης τροποποίησης του έργου»* (άρθρο 4 παρ. 1, στοιχείο δ' ν. 2121/93), ανεξάρτητα από το γεγονός της επίδρασης της τροποποίησης στην τιμή ή τη φήμη του δημιουργού. Η εξουσία διατήρησης της ακεραιότητας αναφέρεται τόσο στο πρωτότυπο έργο όσο και στα αντίγραφα του έργου. Κάθε τροποποίηση του έργου είναι προσβολή της εξουσίας διατήρησης της ακεραιότητας του δημιουργού, χωρίς να χωρεί στάθμιση συμφερόντων π.χ. σχετικά με την ελευθερία της τέχνης ή ως προς το θετικό ή αρνητικό αισθητικό αποτέλεσμα. Ο καταρχήν αυστηρός αυτός κανόνας επιδέχεται εξαιρέσεων, π.χ. σε επιστημονικό κείμενο η γλωσσική επιμέλεια και η διόρθωση των ορθογραφικών λαθών, η δημιουργία σε σχέση εξαρτημένης εργασίας, η επικαιροποίηση μιας εγκυκλοπαίδειας.

¹⁸. Ibid, αρ. 523.

¹⁹. ΑΠ 238/1995, ΝΟΜΟΣ.

²⁰. ΕφΑθ 631/1990, ΕλλΔνη 1991, σ. 207.